

Chefsjustitieombudsmannen  
Claes Eklundh**Initiativ mot Polismyndigheten i Stockholms län, Södertörns polismästardistrikt, beträffande frågan om nedläggning av förundersökning när målsägande inte har hörsammat en andra kallelse till förhör**

---

**Initiativet**

Den 19 mars 2002 genomfördes på mitt uppdrag en byråchefsinspektion avseende det system med s.k. masskallelser som förekommer i utredningsverksamheten vid Polismyndigheten i Stockholms län, Södertörns polismästardistrikt. Granskningen omfattade huvuddelen av de ärenden som handlades vid masskallelserna den 5 december 2001 och den 13 februari 2002. De iakttagelser som gjordes vid inspektionen redovisades i ett protokoll (dnr 986-2002). Under punkt 5 i protokollet hade följande antecknats.

I ett antal ärenden fanns kopior av kallelser till förhör där det av texten framgick att den kallade skulle höras såsom målsägande och att det var andra kallelsen. Sådana kallelser innehöll vidare upplysningen att om kallelsen inte hörsammades skulle ärendet komma att läggas ned.

I protokollet angavs ett antal ärenden som exempel på de förhållanden som hade noterats.

Jag beslutade att ta upp de här nämnda frågorna till utredning i ett särskilt ärende.

**Utredning**

Ärendet remitterades till Polismyndigheten i Stockholms län för yttrande och upplysningar med anledning av vad som hade antecknats under punkt 5 i inspektionsprotokollet.

Polismyndigheten kom in med ett remissvar till vilket hade fogats ett yttrande från tf. polismästaren vid Södertörns polismästardistrikt. I myndighetens yttrande anfördes bl.a. följande.

**Bedömning**

Inledningsvis vill polismyndigheten framföra att den anser att den i remissen återgivna formuleringen i de aktuella kallelserna är mycket olämplig, inte minst då den inte underbyggs av en författningsreglering och en rättsverkan av sådan innebörd. Myndigheten kommer att informera berörd personal att kallelser som skickas ut från myndigheten i fortsättningen inte formuleras på detta sätt. Det

kan antas att utredarna i stället i viss utsträckning kommer att använda den ny-införda möjligheten att kalla personer vid vite (23 kap. 6 a § RB). Av förarbetena framgår att regeringen har avsett att vitesföreläggande skall kunna användas bl.a. i situationer när målsäganden inte infunnit sig efter att ha kallats en gång till förhör (prop. 2001/02:147 s. 27). Som också framhålls i förarbetena skall givetvis vitesföreläggandet i varje enskilt fall föregås av överväganden utifrån legalitets-, ändamåls-, behovs-, och proportionalitetsprincipen (a. prop. s. 28). Enligt polismyndighetens mening kommer vitesmöjligheten att vara ett bra komplement för att åtgärda situationer som belyses i remissen.

I övrigt kan konstateras att målsägandens villighet att medverka i en utredning ofta är av avgörande betydelse, särskilt i de fall annan bevisning än målsägandens utsaga inte finns. Om målsäganden i ett sådant fall inte önskar medverka i en utredning kan utredningen svårligen drivas vidare. I många fall kan det då vara aktuellt att lägga ned förundersökningen. Detta måste dock bedömas från fall till fall utifrån det samlade bevisläget i utredningen.

I det fall en målsägande inte inställer sig till förhör efter upprepade kallelser uppkommer givetvis frågan om denne önskar medverka i en fortsatt utredning. Om man ändå vill förhöra personen i fråga, har polismyndigheten under vissa förutsättningar möjlighet att hämta denne (23 kap. 7 § RB). Det måste dock prövas i varje enskilt fall om sådana skäl föreligger utifrån de sammantagna omständigheterna i ärendet. De ytterligare möjligheter som står till buds, att uppsöka målsäganden eller kontakta denne per telefon, måste givetvis också prövas på samma sätt. I de aktuella K-ärendena har förundersökningsledaren inte funnit skäl att vidta ytterligare utredningsinsatser.

## Bedömning

Svensk straffprocessrätt bygger på principen om åklagarens absoluta åtalsplikt. Enligt 20 kap. 6 § rättegångsbalken (RB) skall åklagaren väcka åtal för brott som hör under allmänt åtal, om inte annat är stadgat. Denna åtalsplikt är förenad med en motsvarande förundersökningsplikt. De grundläggande reglerna om förundersökning finns i 23 kap. RB och i förundersökningskungörelsen (1947:948) FUK. Förundersökning skall enligt 23 kap. 1 § första stycket RB inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. För förundersökningar gäller enligt 23 kap. 4 § första stycket RB en objektivitetsprincip. Enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB skall en förundersökning läggas ned om det inte längre finns anledning till dess fullföljande. Kravet på objektivitet gäller självfallet också ställningstagandet i frågan om förundersökningen skall läggas ned eller ej.

Under förundersökningen får förhör hållas med envar som antas kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen (23 kap. 6 § RB). Under vissa förutsättningar får en person hämtas till förhör (23 kap. 7 § RB). Regler om hämtning till förhör av någon som inte är misstänkt för brott finns också i 6 § andra stycket FUK.

Den 1 juli 2002 infördes en möjlighet att vid vite kalla den som skall höras att infinna sig vid förhöret (se 23 kap. 6 a och 6 b §§ RB). Denna möjlighet utgör således ett ytterligare sanktionsmedel när det gäller att få personer att inställa sig till förhör. Frågan om vite skall enligt förarbetena övervägas i varje enskilt fall (prop. 2001/02:147 s. 26). Särskilt i fråga om målsägande men även för de flesta vittnen och andra som inte kan sägas vara misstänkta för brott bör gälla att en

första kallelse i de allra flesta fall bör ges utan vitesföreläggande och att viteshotet sätts in först efter en bristande uppfyllelse av den första kallelsen (a. prop. s. 27).

Vid inspektionen uppmärksammades att polismyndigheten i vissa fall i en andra kallelse till förhör upplyste målsägande om att ärendet skulle komma att läggas ned om denne inte hörsammade kallelsen. Denna formulering synes ha tillkommit i syfte att rationalisera och effektivisera utredningsarbetet, utan att man emellertid dessförinnan gjort någon närmare analys av bestämmelserna på området. Jag delar polismyndighetens uppfattning att formuleringen i hög grad är olämplig, eftersom den inte underbyggs av någon författningsreglering om en rättsverkan av den innebörd som anges. Jag noterar emellertid att polismyndigheten har för avsikt att informera berörd personal för att förhindra att förfarandet tillämpas i fortsättningen.

En annan sak är att en vägran av en målsägande att medverka i utredningen inte sällan gör det svårt att driva denna vidare på ett meningsfullt sätt. I sådana ärenden får man, som polismyndigheten framhåller, göra en bedömning i varje enskilt fall om det finns möjligheter att driva ärendet vidare.

Vad som i övrigt har kommit fram föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.